

אזוי גוט ווען ער איז "ידע", קען מען זיך שוין פארשטעלן ווי וואלט אויסגעקוקט דער "לא ידע"...

אח"כ יצא הנ"ל בריקוד עם עוד א' מזקני אנ"ש, וכ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לעוד משהו מזקני אנ"ש להצטרף לריקוד.

וכאמור, כל הקהל ניגנו בשמחה גדולה משך זמן רב.

* * *

לג. נהוג גם לבאר ענין בשיעור היומי ברמב"ם — בהלכות סנהדרין (שהתחילו ללמדם בפורים), פרקים ז-ט.

וכמדובר כמ"פ שבנוגע לביאור פרטי ההלכות עצמם — נתבאר הדברים בנו"כ הרמב"ם, וכנו"כ ספרי המפרשים; משא"כ בנוגע לביאור ההוראה שיש ללמוד מהלכות אלו בעבודת האדם לקונו — לא מצינו שילמדו ויבארו ענינים כגון דא, ולכן, יש להתעכב בעיקר על ביאור לימוד והוראה בעבודת האדם לקונו.

ואעפ"כ, מכיון שליפטר בלא כלום אי אפשר — יש לבאר ענין מסויים גם בנוגע לפרטי ההלכות עצמם, כנגלה דתורה, כדלקמן.

לד. בהתחלת פרק האחרון דשיעור היומי¹²⁹ — כותב הרמב"ם: "סנהדרין שפתחו כולם בדיני נפשות תחלה ואמרו כולן חייב, הרי זה פטור". ומקור הדברים — במסכת סנהדרין¹³⁰: "אמר רב כהנא סנהדרי שראו כולן לחובה פוטרין אותו, מ"ט, כיון דגמירי (דבעי) הלנת דין למעבד לי' זכותא (שאם לא מצאו זכות יום ראשון מלינין אותו למחר שמא ימצאו להם טעמי זכות¹³¹), והני תו לא חזו לי'", היינו, שאינם יכולים למצוא לו זכות, מכיון שכבר ראו כולם לחובה, והתורה אמרה שצריך להיות "ושפטו העדה והצילו העדה"¹³².

והנה, בהלכה זו קאי הרמב"ם ב"סנהדרין גדולה" — כגירסת נו"כ הרמב"ם¹³³, וכדמוכח גם מזה שבהלכה שלאח"כ¹³⁴ מתחיל לבאר פרטי דיני "סנהדרי קטנה", היינו, שעד עתה דיבר אודות סנהדרין גדולה.

ובנו"כ הרמב"ם¹³⁵: "ונראה מדברי רבינו דדוקא סנהדרי גדולה, אבל סנהדרי קטנה שפתחו כולם לחובה לא היו פוטרין אותו. וקשיא לי, דרב כהנא סתם סנהדרין שראו כולם לחובה, ומשמע בין גדולה בין קטנה. ותו דטעמי' דרב כהנא שייך בין בגדולה בין בקטנה. ותו דאסנהדרי קטנה מייתי לה תלמודא להא

¹²⁹ הל' סנהדרין רפ"ט. ¹³⁰ י"א. ¹³¹ פרש"י שם. ¹³² מסעי לה, כדכח. וראה ר"ה כו. רע"א. ¹³³ הרשב"י ולחם משנה. ¹³⁴ הלכה ב. ¹³⁵ רדב"ז שם.

דרב כהנא. ולפיכך אני סובר דלרבנותא נקט סנהדרין גדולה, רסד"א אין אחר דבריהם כלום, ואי לאו דקים להו דבר קטלא הוא לא היו פותחין כולם לחובה וקטלינן ליה, קמ"ל דפוטרינ אותו מיד, דתו לא חזו ליה זכותא. וצ"ע."

אמנם, תירוצ זה דחוק הוא — כי: בהתחשב עם גודל הדיוק שבדברי הרמב"ם, בסדר ההלכות וכו' — הרי אם כוונתו שדין זה הוא בין בסנהדרין גדולה בין בסנהדרין קטנה, ה"י צריך לכתוב דין זה לאחר הדין דסנהדרין קטנה, שאז ה"י מובן בפשטות דקאי על כללות ענין הסנהדרין, גדולה וקטנה! ובפרט שמציאות זו — שכולם באים מיד לדעה אחת ואמרו כולן חייב — שייכת בסנהדרין קטנה יותר מאשר בסנהדרין גדולה, שהרי קל יותר שכ"ג אנשים יהיו בדעה אחת מאשר ע"א אנשים!

ולכן, מסתבר לומר שכוונת הרמב"ם היא — כפי שמשמע מפשטות לשונו — שדין זה הוא בסנהדרין גדולה דוקא, משא"כ סנהדרין קטנה שפתחו כולם לחובה לא היו פוטרינ אותו, וטעם הדבר — בפשטות: כאשר סנהדרין קטנה אינם יכולים לפסוק דין מסויים (מאיזו סיבה שתהי"י) — צריכים להעביר דין זה לסנהדרין גדולה, וכן הוא בנדר"ד, שכאשר הם אינם יכולים לדון מכיון שתו לא חזו ליה זכותא — אין זו סיבה לפטור אותו, אלא יש להם להעביר את הדין לסנהדרין גדולה. ונמצא, שדין זה — שכאשר פתחו כולם ואמרו חייב, הרי זה פטור — אינו שייך אלא בסנהדרין גדולה בלבד.

לת. והנה, בנוגע לעצם הדין — דרוש ביאור והסבר:

כיצד יתכן שכאשר רבו המחייבים על המזכים בשנים — יהי' חייב, ואילו כאשר נוספו עוד מחייבים, עד כדי כך שלדעת כולם יש לחייבו — דוקא במקרה זה נפטר לגמרי?! כלפי לייא!

ויש לומר הביאור בזה:

בנוגע לכללות ענין העונשים שכתורה — ידוע ומבואר בכ"מ¹³⁶ שמכיון שהתורה היא "תורת־חסד", הרי לא שייך שיהי' בה ענין של עונש לשם עונש בלבד, אלא כוונת העונש היא — לטובתו של החוטא, למרק ולהעביר הלכלוך והפגם בעוה"ז, כדי שיבוא לעוה"ב נקי מכל ענין של חטא.

ובלשון חז"ל¹³⁷ בנוגע ל"עכ"ן" שמעל בחמשה חרמים כו' — "יערך ה' היום הזה"¹³⁸, היום הזה אתה עכור, ו(ע"ז)אי אתה עכור לעולם הבא.

ומזה מובן, שענין העונש שייך רק כאשר יועיל הדבר לתיקון החטא, ובלאו הכי — אין מקום לעונש כלל, מכיון שכל ענין העונש אינו אלא כדי

(136) לקר"ש חכ"ב ס"ע 71 ואילך. וש"נ. (137) סנהדרין מג, ב. וראה שם סד, סע"ב. (138) יהושע ז.

לפעול ענין של כפרה.

ובנדור: מכיון שסנהדרין גדולה "אמרו כולן חייב", ומזה מוכן שכן הוא גם בב"ד של מעלה — הרי אין לו תיקון כלל, ולכן, אין מקום לתת לו עונש. מכיון שגם העונש לא יועיל מאומה.

דוגמא לדבר:

עדים זוממים שהרגו אין נהרגין, דכתיב¹³⁹ "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו", כאשר זמם ולא כאשר עשה¹⁴⁰.

ולכאורה אינו מוכן: היתכן שכאשר רצו להרוג — מגיע להם עונש מות, ואילו כאשר הרגו בפועל — יפטרו מעונש זה??

ושני ביאורים בדבר¹⁴¹:

(א) ביאור הרמב"ן¹⁴² — ש"אם נהרג ראובן, נחשוב שהי' אמת כל אשר העידו עליו הראשונים, כי הוא בעונונו מת, ואילו הי' צדיק, לא יעזבנו ה' בידם, כמו שאמר הכתוב¹⁴³ ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו. ועוד, שלא יתן ה' השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי, כי המשפט לאלקים הוא¹⁴⁴, ובקרב אלקים ישפוט¹⁴⁵... והוא ינחם בדרך אמת".

(ב) לאידך גיסא: "משום דגדול עונשם מנשוא אין ראוי לתת להם מיתת ב"ד שתכפר עליהם"¹⁴⁶, כלומר, מפני גודל חומרת החטא שהרגו בפועל, ולא עוד, אלא שהכשילו את השופטים שבב"ד לשפוך דם נקי — שאז אין תיקון וכפרה לחטא זה ע"י מיתת ב"ד.

ודוגמתו בנדור: מכיון שכל חברי הב"ד — אשר "אלקים נצב בעדת א"ל"¹⁴⁵ — אמרו כולם חייב, ולא נמצא אפילו אחד שילמד עליו זכות, מוכן, שנמצא במעמד ומצב ירוד ביותר, ומכיון שכן, הרי העונש דמיתת ב"ד אינו מספיק כדי לכפר לו, ולכן "הרי זה פטור".

לו. אמנם, ביאור הנ"ל (שסיבת הפטור היא מפני שנמצא במצב ירוד כל כך שגם העונש לא יועיל לו) — הוא היפך זכותן של ישראל, ולכן, מסתבר יותר לומר באופן אחר (כדלקמן), שבזה תהיי' מודגשת זכותן של ישראל.

והביאור בזה:

אפילו בנוגע לעכ"פ שהי' בתכלית הירידה (כנ"ל) — אמרו חז"ל¹⁴⁷: "אע"פ שחטא ישראל הוא, וטעם הדבר — מכיון שמציאותו האמיתית היא "חלק אלקה ממעל ממש"¹⁴⁸, אשר "גם בשעת החטא היתה באמנה אתו

¹³⁹ שופטים יט, יט. ¹⁴⁰ פרש"י עה"פ וראה מכות ה. ב. ¹⁴¹ ראה כס"מ לרמב"ם הל' עדות פ"ב ה"ב. ¹⁴² עה"פ שם. ¹⁴³ תהלים לו, לג. ¹⁴⁴ דברים א. יז. ¹⁴⁵ תהלים פב. א. ¹⁴⁶ כס"מ שם. ¹⁴⁷ סנהדרין מז, רע"א. ¹⁴⁸ תניא רפ"ב (ע"פ איוב לא, ב).

בלתי מוגה

ית" 149

ומזה מוכן, שכאנ"א מִיִּשְׂרָאֵל, יְהִי מִי שִׁיחִי, אפילו אם הוא במצב הכי ירוד — הרי מצד פנימיותו ומציאותו האמיתית טוב הוא¹⁵⁰, ולכן, בודאי שבכל מעמד ומצב יכולים למצוא לו זכות.

ומכיון שכן, הרי כאשר "אמרו כולן חייב", היינו, שלא נמצא אפילו אחד שילמד עליו זכות — בהכרח לומר שלא ראו את העצם והפנימיות של יהודי זה, שכן, מצד העצם והפנימיות — יש בו טוב כו', כדלקמן. ובמילא, אינם יכולים לדוננו, ולכן "הרי זה פטור".

לז. ולהבהרת הדברים:

יש מפרשים¹⁵¹ המבארים את טעם והסברת דין זה — כדלקמן: "בכל דבר יש צדדים לזכות ע"פ אופנים רחוקים להצילו מן עונש מות, לאמור אולי לא הי' אז שכלו ברור, ובחסר דיעה הנה אין על פעולתו משפט מות, וכדומה שאר התנצלות רחוקות... וכיון דב"ד זה ראו מיד לחובה, ולא נודע להם שום זכות על צד היותר רחוק, א"כ מוכח דב"ד זה אין בקיאים, ואין דינם דין, או דהחליטו המשפט במהירות בלי עיון ובלי ביקור ובחינה היטב".

אמנם, מוכן גם פשוט שאי אפשר לומר כן — ח"ו לומר דבר כזה על ב"ד בכלל, ועאכ"כ — על סנהדרין גדולה, ובפרט — כאשר יושבין כולם כאחד במקומם בלשכת הגזית שבמקדש, מקום שראו בו בגלוי עשרה ניסים, וכל שאר העילויים דמקום זה:

והגע עצמך: לפני שישבו לדון בדין זה — סמכו עליהם בנוגע לדיני נפשות, וגם לאחריו כן — ימשיכו לסמוך עליהם בנוגע לדיני נפשות, ואעפ"כ, בדין זה דוקא — אין דינם דין, או שלא עיינו והתכוננו ככל הדרוש! דבר הכי מופרך!

אלא וראי אין זה מפני החסרון של הסנהדרין, ח"ו, שלא ראו מה שהיו יכולים לראות, כי אם מפני החסרון של הנידון, שנפל לדרגת תחתונה כל כך עד שהטוב שבו נתעלם לגמרי, ובמילא, אין אפשרות לסנהדרין לראות את הטוב שבו. כלומר: סנהדרין יכולים לראות כל מה שניתן לראות ("מה שענינו ראות"¹⁵²), אבל דבר שנתעלם לגמרי — אינם יכולים לראות.

דוגמא לדבר — שאין לתלות את החסרון בסנהדרין, כי אם במצבו של הנידון:

המוצא תכריך של כמה שטרות ביחד, ואינו יודע אם נאבדו למלוא או

(149) תניא ספכ"ד (ע"פ ל' הכתוב — אסתר ב, כ), (150) ראה דמכ"ס הל' גירושין ספ"ב (151) בהר"ן חיות לסנהדרין י, א (152) ב"ב קלא, רע"א ושי"ב

שנאבדו ללוה — יש לחפש את המשותף שבשטרות אלו: אם שמו של המלוה שוה בכולן — הרי זו הוכחה שנאבדו למלוה, ואם שמו של הלוה שוה בכולם — הרי זו הוכחה שנאבדו ללוה¹⁵³.

ודוגמתו בנדוד¹⁵⁴: כאשר רואים שכל חברי הסנהדרין הגיעו למסקנא שיש לחייבו — יש לחפש את המשותף שביניהם, שלכן הגיעו כולם למסקנא אחת. ופשוט, שהמשותף שביניהם (אינו שכל אחד ואחד מע"א חברי הסנהדרין טעה בשיקול הדעת ולא ירד לעומק הדבוקה, ובמקרה הגיעו כולם למסקנא שוה, כי אם) — מצבו של הנידון, שמכיון שנמצא במצב ירוד כל כך עד שהטוב שבו נתעלם לגמרי, שוב לא יכלו לדאות את הטוב שבו, ובמילא, לא מצאו לו זכות.

אמנם, מכיון שבפועל אינם רואים את מציאותו האמיתית (הטוב שבו) — תהי' סיבת הדבר אינו שתהי' — "הרי זה פטור", מפני שהם — אינם יכולים לדנו כל זמן שאינם רואים את מציאותו האמיתית (אף שאין זה באשמתם), ולכן, אין ברירה אלא להשאיר זאת בידי של הקב"ה, כדרשת חז"ל¹⁵⁵ על הפסוק¹⁵⁶ "והאלקים אנה לירד" — "במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש, אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד, לזה אין עדים ולזה אין עדים, הקב"ה מזמין לפונדק אחד כו".

לח, וכזה רואים את גודל מעלתן וזכותן של ישראל:

אפילו כאשר מדובר אודות ירדי שנמצא במעמד ומצב שאין למטה ממנו, עד כדי כך שמכל ע"א חברי הסנהדרין אין מי שיכול למצוא לו זכות — ישנו פס"ד ברור בתורה שלא יתכן שאין בו טוב, ולכן, אם הסנהדרין אינם רואים את הטוב שבו, שלכן אין יכולים ללמד עליו זכות — "הרי זה פטור"! ויש לקשר זאת עם כללות הענין דפורים:

גזירת המן היתה באופן שגם למעלה "נחתמה גזירתם"¹⁵⁷, ואעפ"כ, מכיון שמדובר אודות בני — הרי אפילו לאחר שבי"ד של מעלה החליט מה שהחליט (בדוגמת הסנהדרין שאמרו כולן חייב), וכתב וחתם כו', אין לבני"ה מה להתפעל מזה: "לך כנוס את כל היהודים"¹⁵⁸, ותיכף ומיד — "נטל הקב"ה אותן אגרות שגזר עליהם שהיו חתומות... וקרעם"¹⁵⁹, ולא עוד, אלא ש"ונהפוך הוא", "מיגון לשמחה ומאכל ליום טוב".

ומזה למדים הוראה בנוגע לעבודה והפצת התורה והיהדות — שכאשר פוגשים ברחוב יהודי שלא ניכר בו שום מעלה, ואדרבה כו', יש לדעת שכל זה

(153) ב"מ כ. א — במשנה רמב"ם הל' גולה ואבדה פ"ח ה"ד, טושי"ע ח"מ ס" סה ס"א. (154) מכות י. ב הובא במד"ש עה"פ. (155) משפטים כא, יג. (156) אסתר פ"ז, יט. (157) אסתר ד טו. (158) אסתר פ"ט, ג.

אינו אלא בחיצוניות בלבד, אבל מאחורי הקלעים מהותי — "ישראל הוא"!
ואם רואה רק ש"חטא", ואינו יודע כי "ישראל הוא" — הרי זו הוכחה
שאינו רואה את מציאותו האמיתית. ובמילא, דפס"ד שלו כל פלוני ש"חטא"
— אינו דין!

ולא עוד, אלא שאפילו בנוגע לענייני הכלת-הצדקים שבחיצוניותו —
הרי הכוונה והתכלית היא שעי"ז יבא לעילוי גדול ונעלה יותר, ע"ד המבואר
לעיל (במאמר) בענין "כל העובר על דפיקדוה" שכללות ענין החטא. ונפש כי
תחטא תוהא"¹⁵⁹, אינו אלא כדי שעי"ז יבא לעילוי גדול יותר כו'.

לט. הוראה הנ"ל אודות העבירה והשגת התורה והיהדות — קשורה גם
עם כללות ענינו של הרמב"ם שנקרא גם בשם "מורה-נבוכים", ע"ש שהתעסק
ופעל גם עם יהודים שהיו במעמד ומצב ד"נבוכים", בידעו שכל אחד מהם, מצד
פנימיותו ועצם מהותו — "ישראל הוא".

וכל זה — בהתחלת העבודה, שאז נמצאים הם במעמד ומצב ד"נבוכים",
ויש להורות להם את הדרך אשר ילכו בה כו'.

אבל במשך הזמן — מגיעים הם למעמד ומצב שנעשים שייכים ללימוד
הספר "משנה תורה" הוא "יד החזקה", ספרו היחידי שנכתב ב"לשון-הקודש",
לשון של קדושה, מכיון שאין בו שמות ותוארים לענינים שהם היפך הצניעות
כו'¹⁶⁰, ובמילא, הלימוד בספר זה הוא לאחר שהגיע לדרגה נעלית יותר מזו
שהיתה בעת לימודו "מורה-נבוכים", כאשר הי' צורך לתרגם לו את הדברים
בשפה הערבית.

מ. ובהמשך לזה — הרי כאן המקום לעורר עוד הפעם אודות
ההשתדלות ע"ד עריכת "סיומים" על ספר הרמב"ם, שכן, בימי הפורים
מתחילה כבר התקופה דשלושים יום לפני יום הולדתו של הרמב"ם, ובפרט
ביום השבת שלאחרי פורים, שאז נפעל העילוי והשלימות ד"ויכולו" בכל עניני
הפורים, כולל — בנוגע לתקופה דשלושים יום הנ"ל, ולכן, יש להשתדל בזה
ככל האפשרי.

וכאמור, הן בנוגע לסיום הרמב"ם, והן בנוגע להתחלת מחזור-חדש
בלימוד הרמב"ם, כפי שאומרים ב"הדרן": "כשם שעזרתני לסיים... כן תעזורני
להתחיל כו'", ובאופן ד"מתכין" התחלה להשלמה"¹⁶¹ — כמנהג ישראל
שמיר לאחר הסיום מתחילים שוב, או שמוזכרים עכ"פ — אודות ההתחלה.
וענין זה מודגש ביותר בלימוד הרמב"ם — כי: סיום הרמב"ם הוא —

¹⁵⁹ (159) זח"ג טז, א. וראה שם יג, רע"ב. (160) מו"נ ח"ג ספ"ח — הובא ברמב"ן פרשתנו ל'
יג. (161) נוסח "מרשות" לחתן בראשית.

